

Limbajul totalitar prin prisma teoriei viral-metamorifice

Vlad GAFIȚA

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

vladgafita@yahoo.com

Abstract: Although there has never been a complete domination of totalitarianism over language, their influence on social communication has been significant, due to factors such as the special nature of totalitarian ideologies (but their viral-metamorphic character); Teleological (target-oriented) vision of society's development; The promise of a bright future that will make people forget the everyday difficulties, the paternalist nature of anti-pluralist ideologies (which prepares the ground for mental manipulation); Sacrificing power by creating the cult of the ruler. The language, transformed into totalitarian discourse, has the following dominant traits: the oratory and the declamatory style; Campaign tone; triumphalism; Ideology and the attribution of symbolic meanings to political concepts; The creation of ideologies—different in meaning, to the usual meaning of words; Scientism and exaggerated abstraction, to the detriment of logic; Lofty criticism and fervor, often false; The intense use of slogans or mantras; The assertion of absolute truth.

Keywords: *viral-metamorphic character, teleological vision, totalitarian discourse, ambiguity, obscurity, triumphalism, campaign tone, declamatory style.*

Fenomenul politic devine o realitate atunci când poate fi exprimat în cuvinte. La nivelul percepției, el transpare prin: discurs, formule politice și clișee. Discursul politic se caracterizează prin dominația persuasiunii asupra informației, a valorilor asupra faptelor, a emoției asupra rațiunii. În cazul regimurilor totalitare, *controlul* asupra diseminării informației politice reprezintă un factor definitoriu al acestora.

Limbajul totalitar a reprezentat obiectul unor studii valoroase, precum cel al lui Victor Klemperer (*The Language of the Third Reich. LTI – Lingua Tertii Imperii. A Psychologist's Notebook*, 1946), Jean-Pierre Faye (*Langages totalitaires*, 2003, 2004), Aleksander Wat (scriitor polonez de origine evreiască, autor al lucrării *Confession d'un Intellectuel européen. Entretiens avec Czesław Miłosz*, 1989) ș.a. În spațiul cultural francez, acesta a fost pus în discuție în cadrul *Colocviului Internațional de la Cerisy-la-Salle* (14-22 august 2010), având ca obiectiv abordarea inter-disciplinară a unor regimuri dictatoriale ca: Italia fascistă, Germania nazistă, Franța de la Vichy, Spania franchistă, URSS. Studiile și comunicările s-au înscris într-o arie științifică vastă (lingvistică, semiotică, științele comunicării, literatură, filosofie, antropologie, psihanaliză, sociologie etc).

Jean-Pierre Faye a analizat consecințele distructive ale limbajului totalitar asupra vieții cotidiene, dar și asupra spațiului cultural și politic din Germania, Italia, Spania, URSS. Béatrice Turpin și Laurence Aubry au pus în discuție și au *sondat* câmpul teoretic al circulației termenului de limbaj totalitar. Germanistul și filosoful Jean-Luc Évard a

dezvoltat teoria lui Jean Pierre Faye, cu privire la conceptele discursive ale totalitarismelor. Philippe Bréton a relevat rolul limbajului în privința execuțiilor în masă, puse în practică de către SS, în URSS (*Unitățile cu însărcinări speciale – Einsatzgruppen*). Specialistă în psihanaliză Norma Tosca a oferit o interpretare psihologică a terorii, în regimurile dictatoriale, precum și în regimurile pluralist-democratice. Ruth Amossy a relevat legătura dintre violență și limbaj, în cadrul statelor totalitare. Psihanalista Françoise Samson a demonstra cum, prin repetiție, punere în scenă și deturnarea elementelor religioase, propaganda poate instaura un *spațiu spiritual al supunerii*. Christianne Rousseaux-Mosettig ajunge la concluzii similare, analizând capacitățile asociative ale limbajului și legătura acestora cu spectacolul *regizat* prin intermediul propagandei.

Prin alienarea modalităților pluraliste de exprimare lingvistică, totalitarismele dau naștere unui limbaj mortificat, împietrit, alterat, mai ales în privința sensurilor. Pornind de la modelul analitic al lui Victor Klemperer, putem urmări *forme de rezistență* la limbajul totalitar, precum: observația, analiza critică, luciditatea, gândirea critică, gândirea reflexivă etc. [Turpin, 2010: 63-67; Ollivier-Yaniv, 2010: 31-38].

Statele autoritare sau totalitare nu permit dezvoltarea normală a limbajului politic sau a mass-media, inducând o *metamorfoză* a comunicării (care, prin definiție presupune dialogul) într-un model de tip monologal (o persoană vorbește, iar celelalte trebuie să asculte). Conștiința publică își pierde atributul libertății, devenind ideologizată și raționalizată. Limbajul politic capătă o formă discursiv-estetizantă; el nu mai relevă sensuri pentru societate, ci le ascunde, le obscurizează, fiind doar un instrument al manipulării, constrângerii, terorii și propagandei. Așadar, nu mai vorbim de „cuvântul care zidește”, ci de „cuvântul care distruge și pervertește” conștiințele. Cu toate că, niciodată, nu a existat o dominație completă a totalitarismelor asupra limbajului, influența lor asupra comunicării sociale a fost semnificativă, datorită unor factori precum: natura *specială* a ideologiilor totalitare (n.n. caracterul viral-metamorfic al acestora); *vižiunea teleologică* (orientată către țintă) asupra dezvoltării societății; promisiunea unui viitor luminos, care să-i facă pe oameni să uite greutățile cotidiene, natura paternalistă a ideologiilor anti-pluraliste (care pregătește terenul pentru manipularea mentală); sacralizarea puterii prin crearea cultului conducătorului [Gronskaya *et alii*, 2012: 277-279]. Limbajul, transformat în discurs totalitar, prezintă următoarele *trăsături dominante*: stilul oratoric și declamatoriu; tonul de campanie; triumfalismul; ideologizarea și atribuirea de înțelesuri simbolice pentru conceptele politice; crearea de ideogeme – diferite ca înțeles, față de sensul obișnuit al cuvintelor; scientismul și abstractizarea exagerată, în detrimentul logicii; criticismul înălțător și fervoarea, adesea false; utilizarea intensă a sloganurilor sau a mantrelor; clamarea adevărului absolut [Young, 1991] etc. Totalitarismul se caracterizează prin negarea distincției între spațiul public și spațiul privat. În regimurile ne-pluraliste, majoritatea activităților devin discursive și ideologizate. Retorica totalitară respinge ideea de diferență sau exprimarea acesteia. De asemenea, se manifestă o *inflație* a discursului public și o extindere a lui asupra tuturor aspectelor vieții sociale și private. Destinatarul discursului totalitar nu este individul, ci masa confuză în cadrul căreia persoanele nu pot să-și exercite capacitatea de gândire sau de rereflectare. În lucrarea *Lingua Tertii Imperii*, Victor Klemperer relevă faptul că limbajul nazist se adresează direct unor sentimente ca ura, iubirea, dar și unor forme mecanice ale gândirii. Cântecul, cuvintele, lipsa măsurii sunt destinate „anestezierii” facultăților intelectului.

Sloganul, apelul la fanatism și supunerea oarbă structurează discursurile totalitare. Universalitatea ideilor este redusă la o figură empirică („umanitatea Arianului”, a Europei, a Germaniei, egalitatea într-o societate fără clase, dominația nelimitată etc). Formele preferate ale discursului totalitar sunt: salvarea comunității, eliminarea dușmanilor,

depășirea negativismului sau adoptarea lui. Maniheismul anulează ideea de diferență sau de alteritate, astfel încât *celălalt* poate deveni oricând suspect, inamic sau *țap ispășitor*. Retorica regimurilor autoritar-totalitare este, în mod constant, *superlativă*, în privința unor teme ca: eroismul proletarilor, eternitatea noii societăți, entuziasmul maselor etc. Ea clamează transfigurarea existenței, eliminând orice formă de relativism, hermeneutică, pe care le înlocuiește cu o nouă *soteriologie*, cu o imagine fantasmagorică a unității sociale și, finalmente, cu spectrul exterminării și al morții. Discursul totalitar mimează discursul politic democratic, substituind realitatea cu o *metarealitate*, care întruchiează eliminarea separației dintre putere și societate.

Pentru exemplificare, considerăm relevantă redarea sintetică a analizei comparative a trei discursuri, aparținând unor cercetători ruși (Gronskaya, Zusman, Batishcheva), trecând-o însă prin filtrul propriei teorii (viral-metamorfice). Sunt urmărite trei aspecte principale: intenția, limbajul, implicațiile.

Discursul lui I. V. Stalin, ținut la recepția din 17 mai 1938. Kremlin – cu privire la direcțiile educației socialiste din URSS

Intenția declarată – nevoia de educație, în scopul consolidării elitei intelectuale, economice, politice și militare sovietice, în jurul liderului și partidului unic.

Intenția reală – prin inserția insidioasă a unor mesaje directe și subliminale de a transforma educația, prin ideologizare și politizare, într-un simplu instrument propagandistic și manipulatoriu.

Ca formă, discursul lui Stalin prezenta următoarele trăsături:

- glorificarea propriei imagini;
- aparența unei atmosfere non-formale a recepției organizate la Kremlin (în realitate, fiecare detaliu al organizării fusese programat, organizat și monitorizat de către personalul și agenții NKVD).
- simplitate, concizie, claritate – aceste caracteristici discursive denotă atât dorința lui Stalin ca speech-ul său să aibă impact, să-și atingă scopurile, cât și sărăcia ideatică a oratorului.

Din punctul de vedere al conținutului, discursul liderului sovietic își propunea:

- demascarea unor contradicții și a unor dușmani, folosind tehnica, aproape clasică în totalitarism, a *polarizării* (între *știința veche*, subliminal, cu origini burgheze, așadar de nedorit, și *știința nouă*, cu origini sănatoase, proletare; între funcționari și savanți sau între *știința poporului* și știința care s-a izolat de acesta);
- stigmatizarea *vechii școli* și aoamenilor de știință tradiționali (această atitudine a lui Stalin față de o anumită categorie era similară cu pericolul iminent al dispariției acesteia);
- glorificarea oamenilor muncii din afara lumii acedemice (Stahanov) – releva interesul lui Stalin pentru cantitate, munca brută și disprețul/teama față de intelectuali și munca lor;
- anularea diferențelor între educație și propagandă; discursul totalitar combină două trăsături ale limbajului: instrument de educație și de propagandă în același timp; astfel, propaganda nu devine doar o parte a educației, ci educația însăși [Gronskaya *et alii*, 2012: 280-282] (inserția *virusului* ideologiei comuniste, în educație și limbaj, le unifică transformându-le în simple fațete ale propagandei oficiale – n.n. teoria viral-metamorfică).

Discursul lui A. Hitler (Piața Eroilor din Viena, 15 martie 1938)

Intenția declarată – anunțul anexării Austriei la al Treilea Reich.

Intenția nedeclarată – obligativitatea renunțării la vechea identitate națională austriacă și a adoptării noii identități germane și naziste. Remarcăm punerea în scenă meticuloasă, dar și accesibilitatea și simplitatea discursului său. Oratorul se află pe un balcon, deasupra audienței, aceste elemente contribuind la *semenatica* orientării discursului totalitar (de sus în jos). Hitler își începea cuvântarea adresându-se mulțimii alcătuite în majoritate din austrieci, cu formula *Germanii!*, inducând astfel ideea că Austria și-a pierdut independența ca stat, integrându-se în *marea națiune germană*. Obligativitatea schimbării identității devenea mai mult decât transparentă. Apoi, Führerul celui de al Treilea Reich anunța, pe un ton triumfalist, dispariția vechiului model de stat austriac – *predominant catolic, structurat pe clase*, creat și consolidat de către cancelarii austrieci Dolfuss și Schuschnigg – și înlocuirea lui cu modelul nazist. Hitler își continua discursul, utilizând formule abstracte, generalizatoare, adresându-se publicului cu formula *Bărbați și femei!*, pentru a muta atenția de la individ către mase [Gronskaya *et alii*, 2012: 282-284]. Combinația dintre ideologia NSDAP, *Weltanschauungul* nazist, suprapuse personalității autoritar/totalitare de tip Hitler, au determinat metamorfoza limbajului politic în așa-numita *Lingua Tertii Imperii*. (n.n. teoria viral-metamorfică). Acest concept a fost teoretizat de către filologul german Victor Klemperer (1881-1960), pentru a desemna forma specifică a limbajului politic nazist – caracterizată prin strivirea personalității, pierderea personalității și disiparea sensurilor cuvintelor în proiecția utopică nazistă [Klemperer, 2013: 10-16].

În discursul de la Viena, Hitler face tranziția de la un model generalizator, la unul concret/istoric, folosind noțiuni ca „unitatea poporului german” („*deutsche Volksgemeinschaft*”). Noua misiune a Austriei, ca parte componentă a celui de-al Treilea Reich, era, în viziunea acestuia, protejarea națiunii germane de „furtunile din Est”. În concepția liderului nazist, Austria era *retrogradată* la o identitate de sorginte medievală, devenind o *marcă de răsărit a Reichului* (Öste mark) sau o *Gane* (teritoriu, provincie). Hitler își încheia cuvântarea cu o *notă personală* – satisfacția „revenirii” Austriei la lumea germană.

Discursul lui Benito Mussolini din 10 iunie 1940

Intenția declarată – de a anunța intrarea Italiei în război, alături de Germania nazistă.

Intenția nedeclarată – de a obține sprijinul necondiționat al propriilor conaționali pentru intențiile sale belicoase. Remarcăm simplitatea, dar și stereotipia discursului său; modelul stereotip al cuvântării Ducelui urmează următoarele secvențe repetitive: *adresare inițială* – *mesaj* – *pauză* – *adresare finală*. Mussolini oferea ascultătorilor *senzația participării*. Își începea *speech-ul* pe un ton triumfalist și belicos: „*Veterani ai pământului, mărilor și aerului! Cămași negre ale revoluției și legiunii! Bărbați și femei ai Italiei, ai Imperiului și Regatului Albaniei! Ascultați-mă!*”. Liderul italian a suprapus, în mod intenționat, identitatea elitei războinice peste cea a elitei fasciste, lăsând la urmă corpul națiunii italiene. Discursul capătă apoi conotații simbolice, religioase, profetice – „Momentul, marcat de Destin, a sosit”. Punerea în scenă este una tipic totalitară: Il Duce vorbește de pe un balcon, înconjurat de generali și oficiali fasciști, situându-se deasupra audienței, care îl ascultă *hipnotizată*. Și în cazul discursului lui Mussolini, este utilizat principiul polarizării. Liderul se referă la inamicii Italiei (Anglia și Franța), numind aceste state „democrațiile plutocratice și reacționare ale Occidentului”, care amenință însăși existența statului italian. Mesajul subliminal indus odată cu o asemenea titlatură relevă raportarea antinomică a regimului său față de sistemul democratic, dar și faptul că aceste țări aparțin unei lumi vechi, decadente, pe care fascismul își propunea să o distrugă. Prin descrierea *codului moral fascist*, Mussolini își afirma dorința de

a lupta până la capăt, alături de prietenul și aliatul german, perorând însă și sloganuri de genul *Dreptate și pace pentru Italia*. În spatele acestor cuvinte, se ascundeau de fapt spiritul revanșard al unei Italii „trădate” de învingătorii Primului Război Mondial, precum și intențiile belicoase ale regimului mussolinian. Adesea, limbajul totalitar inversează sau pervertește sensurile cuvintelor, acest principiu aplicându-se inclusiv în *zona moralei*. (n.n. teoria viral-metamorfică)

Limbajul, în contact cu ideologia totalitară, ascunde sau pervertește sensurile realității, în loc să le releve. Ideologia de acest tip metamorfozează limbajul în discurs, superficializându-l și golindu-l de conținut (teoria viral-metamorfică):

„Determinarea, impunerea și supraviețuirea sistemului totalitar au fost favorizate (...) și de *obscuritatea* limbajului, de posibilitatea lui de a contura multiple căi semntice. Toate speculate și induse deopotrivă individului și colectivității (...). Limbajul devenise mai mult o eroare întreținută a cuvintelor, un prefabricat fonologic” [Pop, 2010: 338].

Obscuritatea limbajului anti-pluralist se manifestă fie direct, fie subliminal. Ideologia totalitară (de stânga sau de dreapta) *infectează* limbajul politic democratic, afectându-i semnificațiile, dar și legătura cu realitatea.

Având drept criterii principale *simțul* și *spiritul*, teologul și filosoful Augustin deosebea – în lucrarea *De Dialectica* – trei tipuri de *obscuritate (ambiguitate)*:

1. *Ceva este dezvăluit simțului, dar este ascuns spiritului.*
2. *Ceva s-ar releva spiritului, dacă n-ar fi ascuns simțului.*
3. *Acel ceva este ascuns atât simțului, cât și spiritului.*

Cuvântul încetează a mai fi *logos*, pierzându-și caracterul divin, prin imanentizare. Obscuritățile amintite mai sus sunt aplicabile, prin analogie, atât modului de gândire, cât și limbajului totalitar.

1. Simțurilor li se oferă un limbaj fals, astfel încât realitatea devine doar o imagine, impregnată de irațional și supradimensionată, prin ambiguitate (obscurizare) și infantilism. În universul totalitar, latura transcendentă a limbajului este înlocuită cu imanența, instaurându-se așa-numita *logocrație* (puterea *vorbei goale*, a cuvântului lipsit de conținut, de sens și, mai ales, de adevăr). Se produce o *parazițare a gândirii*, prin limbaj propagandistic, populist și demagogic, dar și o modificare a realității, care devine o proiecție a noii lumi utopice. (n.n. teoria viral-metamorfică). Concepte, încărcate de noblețe, precum *Dumnezeu, libertate, egalitate, fericire*, sunt pervertite, li se inversează sensul, sunt obscurizate prin *limba de lemn*, stereotipică, repetitivă sau li se îngustează, în mod dramatic, aria de adresabilitate ori conținutul semantic, până la onubilare. (n.n. teoria viral-metamorfică). Limbajul totalitar și ideologia de acest tip se manifestă asupra gândirii precum un virus, îmbolnăvind/infectând ființa umană și tinzând să o transforme în acea entitate, numită generic *omul nou* (de-individualizat în masă, de-socializat, de-spiritualizat) [Pop, 2010: 339-340].

2. Ascunderea adevărului și înlocuirea lui cu minciuna repetitivă, oferită simțurilor ca surogat, determină imposibilitatea *omului nou* de a avea sau a dezvolta un spirit critic. Societatea totalitară masificată își propune, adesea reușind, să reducă individul la o stare atavică, primară, instictuală, care reacționează cu precădere la ură, frică, foame și manifestă simptome schizoide sau paranoide în raport cu liderul, partidul unic și statul monolitizat (anchilozat), depolitizat, ideologizat. Limbajul *omului nou* se adresează doar simțurilor elementare, blocând și neantizând ființa umană într-o lume imanentă, desacralizată și despiritualizată.

3. Regimurile totalitare își propun să cosmetizeze adevărul, prin limbaj, educație, propagandă, până la caricaturizare sau anulare. Limbajul, transformat în discurs estetizant, impune *propriile adevăruri absolute*, profanând realitatea sau pervertind morala, aceasta din urmă situându-se în sens nietzscheean, *dincolo de Bine și de Rău* [Pop, 2010: 340-342]. De o mare importanță în privința caracterului *viral-metamorfic* al acestuia este *dogma maniheistă, privită ca mecanism propagandistic* – de anulare a realității, de pervertire și control asupra gândirii critice. Maniheismul separă, elimină nuanțele, împărțind oamnei în *buni/răi, superiori/inferiori* sau lumea în *veche/nouă, capitalistă/comunistă, fascistă, nazistă*. Simplificarea maniheistă a limbajului totalitar determină înlocuirea sensurilor cu formule prefabricate de natură axiologică. Presa existentă în regimurile anti-pluraliste nu face o selecție a informațiilor, ci doar le ierarhizează, în funcție de gradul lor de ideologizare [Sandu, 2008: 188-192]. Un rol important îl joacă și *alteritatea*. În mod paradoxal, totalitarismele se fundamentează pe existența *Celuilalt* (a *Străinului*, a *Adversarului*), a cărui față (reprezentare) este reînnoită în permamaneță. De exemplu, conceptul de „inamic al poporului” are o vechime considerabilă, extinzându-se, din punct de vedere cronologic, din Roma antică până în secolul al XX-lea. În cadrul extremei stângi, termenul amintit mai sus prezintă o sinonimie vastă – „dușman al comunismului”, „dușman al Republicii Populare”, „dușman de clasă”, „dușman al proletariatului”, „adversar al socialismului”. Deși comunismul face o distincție clară între inamicii din interior și inamicii din exterior, el utilizează uneori formule caracterizate prin ambiguitate – *trădători ai intereselor revoluției, bandiți, trădători de patrie, reacționari, sabotori*. Dintre „dușmanii de clasă”, care amenință sistemul din afară, sunt amintiți *șpionii, guvernele străine, tiranice și opresoare*. Aceste stereotipii au găsit prin propaganda comunistă o expresie a realismului socialist, în artă, teatru, cinematografie, afișe etc. [Kacprzak, 2013: 2-6; Dewitte, 2007; Lefort, 1981]

Căutarea neobosită a dușmanului este o caracteristică de bază a totalitarismelor și, implicit, a limbajelor acestora. *Topica adversarului* reprezintă o sursă de emoții negative, pe care discursul totalitar le transmite auditoriului. *Nona retorică* elimină raționamentele logice, insistând pe emotivitatea instinctuală a mulțimilor, legată organic de căutarea „eternului dușman”. Afectivitatea discursului totalitar poate fi, așadar, una *implicită*, dar și *explicită*, aceasta din urmă subdivizându-se în *directă* și *indirectă*.

Afectivitatea explicită directă este un procedeu practic al sistemelor totalitare prin care un „reprezentant al poporului”, un așa-zis „om simplu”, „cetățean obișnuit” își exprimă acordul/dezacordul față de o anumită chestiune de interes general (public). Desigur că, respectivul „vorbitor” este doar un instrument al manipulării și al propagandei. Opiniile sale nu sunt, nici un moment, libere, ci exprimă dezideratele impuse de către sistem sau de către elitele acestuia. Prin *contagiune*, emotivitatea negativă se transmite în mulțime, intensitatea ei crescând în mod exponențial. *Afectivitatea explicită indirectă* – se manifestă atunci când *vorbitorul* se adresează unei mase, exprimând „nemulțumirea societății/națiunii întregi”. Astfel, el își asumă rolul de *tribun, purtător de cuvânt al poporului/clasei muncitoare*¹ [Kacprzak, 2013: 7-9].

Una dintre caracteristicile emoționale ale limbajului totalitar este reprezentată de *patosul negativ*. Instrumentele lexicale ale acestuia sunt destinate construirii imaginii dușmanului și insuflării urii. Amintim două categorii de mijloace lexicale:

- a) *Cuvinte depreciative intrinseci*

¹ Afectivitatea negativă transmisă prin discursul totalitar a fost analizată în Michael Rinn (editor), *Émotions et discours. L'usage des passions dans la langue*, Rennes, Presses Universitaires de Rennes, 2008.

- substantive sau expresii apelative, cu caracter de insultă individuală la adresa unor activități considerate drept condamnabile, necinstite etc – *sabotor, dezertor, speculant, trădător de patrie* etc.;
- substantive sau expresii apelative cu caracter de insultă colectivă, desemnând grupuri considerate a fi criminale sau care și-au pierdut calitățile umane (*bandă, clică, mafie*);
- verbe care indică acțiuni reprobabile ale adversarului – *a instiga, a defăima, a arunca cu venin* ș.a.

b) *Cuvinte cu valoare depreciativă contextuală*

În limbajul totalitar, unele cuvinte obișnuite, care desemnează un sistem, o ideologie, o clasă socială, o categorie socio-profesională opuse regimului dictatorial capătă *caracteristici peiorative* (termeni precum: capitalism, capitalist, burghezie, luptă de clasă, bolșevic, revoluție bolșevică, evreu, străin etc.). Un alt procedeu lexical uzitat de totalitarisme este *antinomia* dintre un cuvânt a cărui valoare negativă rezultă din contrastul cu un termen vecin, având valoare pozitivă. Prin *juxtapunerea* unui element neutru peste elemente negative, acestea din urmă îi transmit o *coloratură peiorativă*. De exemplu, sintagmei *persoane străine din punct de vedere ideologic* – care posedă o valoare neutră, dacă i se adăugă o enumerare de „calități” negative (*carieriști, oportuniști, ne-idealiști, dușmani mascați*) – aceasta va căpăta o nuanță peiorativă.

În limbajul totalitar comunist, termenul *capitalist* îl desemnează pe proprietarul mijloacelor de producție, care exploatează clasa muncitoare, *singura* „în drept” să le dețină. În contact cu alte concepte negative (imperialism, neocolonialism, sărăcie, subdezvoltare, inegalitate, nedreptate), termenul *capitalist* devine un cuvânt blamabil, sinonim cu cel de *dușman absolut* al proletariatului. În discursul extremei drepte interbelice, cuvântul *evreu*, capătă prin forma *jidani* conotații insultătoare, jignitoare, umilitoare pentru o întreagă categorie etnică și religioasă. Apartenența la iudaism devenea sinonimă cu *mizeria fizică și morală, parazitismul social și economic, conspirația anti-statală* etc. De asemenea, limbajul totalitar utilizează frecvent *cascade de cuvinte depreciative și serii de cuvinte șocante și grosiere* [Kacprzak, 2013: 10-12].

Totalitarismele distrug politica pluralistă atât la nivel lingvistic, lexical, sintactic și discursiv, golind de sensuri cuvintele și mesajele politice, în scopul creării suprarealității utopice, denumită „pretențios” *Weltanschauung* (*Viziune asupra Lumii*). Limbajul democratic, infectat cu *virusul ideologic totalitar*, devine o reflexie a *Voinței de Putere*, care înlocuiește *Binele public, contractualismul social de nuanță iluministă și drepturile naturale ale individului*.

BIBLIOGRAFIE

- Turpin, Béatrice, 2010. *Victor Klemperer et le langage totalitaire d'hier à aujourd'hui. Compte-rendu du colloque de Cerisy-la-Salle*, în “Hermès”, nr. 58, 3, pp. 63-67.
- Ollivier-Yaniv, Caroline, 2010. *Discours politiques, propagande, communication, manipulation*, în “Mots. Les langages du politique”, nr. 94, noiembrie 2010, *Trente ans d'étude des langues du politique (1980-2010)*, coordonatori Paul Bacot, Marlène Coulomb-Gully, Jean-Paul Honoré, Christian Le Bart, Claire Oger, Christian Plantin, Paris, pp. 31-38.
- Gronskaya, Natalia E., Zusman, Valery G., Batischeva, Tatiana S., 2012. *Totalitarian Language: Reflections of Power (Russian, German, Italian Case Studies)*, în Paola B. Helzel, Arthur J. Katolo (editori), *Autorità e crisi dei poteri*, Padua, Casa Editrice Dott Antonio Milani, pp. 277-279.

- Young, J. W., 1991. *Totalitarian Language: Orwell's Newspeak and Its Nazi and Communist Antecedents*, University of Virginia Press.
- Klemperer, Victor, 2013. *The Language of the Third Reich. LTI – Lingua Tertii Imperii. A Psychologist's Notebook*, tradus din germană în engleză de Martin Brady, Londra-New York, Bloomsbury Publishing Plc, pp. 10-16.
- Pop, Ioan F., 2010. *Obscuritatea limbajului totalitar (The Obscurity of the Totalitarian Language)*, în „Crisia”, Oradea, XL, p. 338.
- Sandu, Carmen, 2008. *Discurs totalitar și manipulare (Totalitarian Discourse and Manipulation)*, în “Journal for the Study of Religions and Ideologies”, 7, 21 (Winter), pp. 188-192.
- Kacprzak, Alicja, 2013. *Le pathos négatif en tant que trait du discours politique totalitaire (The Negative Pathos in the Political Totalitarian Discourse)*, în “Argumentation et Analyse du Discourse”, Tel-Aviv, nr. 10, pp. 2-6.
- Dewitte, Jacques, 2007. *Le pouvoir de la langue et la liberté de l'esprit. Essai sur la résistance au langage totalitaire*, Paris, Éditions Michalon.
- Lefort, Claude, 1981. *L'invention démocratique. Les limites de la domination totalitaire*, Paris, Editura Fayard.
- Rinn, Michael, 2008. (editor), *Émotions et discours. L'usage des passions dans la langue*, Rennes, Presses Universitaires de Rennes.